În Vinerea Mare, Recviemul verdian

(Costin Popa – 10 aprilie 2007)

Ofrandă adusă Celui răstignit pe cruce în Săptămâna Patimilor, Formațiile Muzicale ale Societății Române de Radiodifuziune au propus un opus vocal-simfonic de anvergură și pretențioasă abordare, Messa da Requiem de Giuseppe Verdi, lucrare de inspirație liturgic-catolică al cărei filon sacru întrețese paginile de înălțătoare reculegere cu dramatismul zguduitor. Scris de compozitor în memoria lui Alessandro Manzoni, Recviemul pare desprins din veridicitatea, din forța expresivă a frescelor lui Michelangelo din Capela Sixtină și, deși evocă divinitatea, trăirea și sensul uman transpar din discursul sonor, din intervențiile celor patru voci soliste alăturate orchestrei mari și corului academic, în implorația, în strigătul înălțat către ceruri.

Portative de extremă dificultate vocal-stilistică revin participanților la acest uriaș demers artistic la care ansamblurile s-au angrenat cu forță și dăruire. Motorul serii a fost corala, admirabil pregătită de Dan Mihai Goia, care a îngemănat murmurul sotto voce din secțiunea Requiem aeternam cu agitația apocaliptică din Dies irae, jocul planurilor sonore în fuga din Sanctus cu cântul îngeresc din Agnus Dei. Sunt numai câteva decupaje. Rafinamentul a fost prezent la tot pasul, nuanțele s-au întrecut într-o lectură de mare profunzime estetică.

Sub bagheta precisă a germanului Gerd Schaller, Orchestra Radio a atins rapid fiorul comunicării, susținut de tempi expliciți, elocvenți ce au subliniat sacralitatea și monumentalitatea opusului. Și chiar dacă mezzosoprana a fost oarecum incomodată de lărgimea lor în Liber scriptus, discursul nu a suferit. Instrumentiștii au cântat compact, cu atacuri de început de frază bine focusate, neferiți însă de accidente – ah, alămurile! – în Tuba mirum, chiar dacă pachetul vinovat cânta în spatele publicului deci... starea de emoție nu putea fi invocată. (Într-un amplasament orchestral care își extrage ideea de la concepția lui Herbert von Karajan, trompeții au fost situați în loji, învăluind și cutremurând auditoriul cu implacabilele sunete ale Judecății de Apoi.)

Este axiomatic faptul că scriitura rezervată glasurilor soliste urmează preceptele de vocalitate tipice maestrului de la Busseto, așa cum au fost structurate și cristalizate în creațiile sale de maturitate. În plus, registrul generic liric – spint este solicitat prin pretențioase precizări: note înalte aeriene în pianissimo pentru soprană, cantabilitate generoasă pentru bas și mezzosoprană, un extrem de dificil canto angelicato pentru tenor. Greu de găsit un cvartet care să răspundă unor asemenea complexe cerințe. La modul global, toți cei patru soliști ai concertului au avut datele, elementele de bază, dar citirea portativelor verdiene se cere observată cu maximă atenție, minuțios preparată.

Unele spicuiri... Soprana Silvia Sorina Munteanu este o artistă cu mare potențial pentru asemenea gen de muzică. Do-urile sale acute au dominat tutti orchestral – coral, frazarea a curs limpede, fraza ascendent-descendentă încheiată cu un calitativ La bemol diminuendo din finalul secțiunii Offertorio a urmat traiectul legato e dolcissimo dorit de Verdi, celebra octavă cu Si bemol acut (Requiem) din Libera me a plutit imponderabil. Păcat că înfricoșata declamație Libera me, Domine, de morte aeterna din debutul acestei ultime părți a fost atât de amorfă.

Mezzosoprana de origine română Gabriela Popescu a revenit la București expunând vocea sa rotund timbrată, derulând desenul melodic cu frumos legato și cu bună omogenitate în duo-urile

cu soprana. Aș fi dorit ca privirile introspective să fie mai adâncite și, ca detaliu, intervenția Liber scriptus proferetur să fie finalizată în diminuendo pianissimo, așa cum a notat compozitorul.

Corifeu redutabil al notelor înalte, deja foarte cunoscutul – în România – tenor bulgar Kamen Chanev s-a văzut pus în situația de a cânta cu sunet angelic Ingemisco tanquam reus. Nu a reușit. Presiunea expresiei l-a solicitat într-o așa măsură încât, pe parcursul ariei, unele sunete s-au situat chiar sub tonul just. În schimb cele două Si bemol-uri acute, strălucitoare și proiectate cu siguranță au impresionat. Căutând același sunet al aripilor Îngerilor, Chanev a recurs în Hostias la un falsettone, oricum preferabil dacă mezza-voce nu era disponibilă, numai că a continua brutal în forte a fost contrastul ce a distrus tenta de ireal.

Basul coreean Soon-Dong Kwon, posesorul unui glas plăcut și egal între registre, deși fără amploare deosebită, trebuie să-și consolideze educația emisiei vocale – în sens stilistic – spre a nu buscula atmosfera prin intrări neglijente sau abrupte în Mors stupebit din Tuba mirum, Confutatis maledictis (altminteri, secvență bine condusă) sau Requiem aeternam din Lux aeterna.

Așa a fost în Vinerea Mare la Sala Radio. O ultimă remarcă... Neplăcut este că pentru sutele de melomani care au venit să se reculeagă la Recviemul de Verdi, Silvia Sorina Munteanu a rămas... Cellia Costea, soprana care figura pe afișe și în programe, întrucât nimeni nu s-a gândit măcar să comunice schimbarea prin difuzoare, înainte de primul acord, presupunând că ea s-a produs intempestiv – oare chiar așa a fost? – și n-a mai existat timp să se amplaseze un anunț scris la intrarea în sală...